

Voedselaanbreng door twee Torenvalk-weduwnaars

Joop B. Buker en Jos van Til

Tijdens één van de vele tochten in 1976 om broedgevallen van Torenvalken te controleren werden wij tot tweemaal toe geconfronteerd met een van het normale patroon afwijkende situatie, die wij tot nog toe niet eerder waren tegengekomen. De controles werden verricht in het kader van een populatiestudie aan deze soort nabij Amsterdam, en daartoe zijn in de afgelopen 6 jaar bijna 500 broedsels door medewerkers aan dit onderzoek bezocht. De gegevens, die van deze twee broedgevallen verzameld konden worden, geven enig inzicht in de capaciteiten van mannelijke Torenvalken bij het voeden van de jongen.

Op 4 juni werd in een nestkast nabij Sloten (NH) het volgende aangetroffen. In het nest lag een vrij vers dood vrouwtje Torenvalk. Deze valk was 3 jaar tevoren als nestjong door ons geringd op een afstand van ongeveer 5 km in de Haarlemmermeerpolder. Tevens lagen er in de kast 2 dode vrij kleine pulli.

Behalve deze dode Torenvalken waren er nog 4 levende jongen aanwezig. De jonge valken waren vervuild door een enorm aantal rottende prooidieren in de kast. Er lagen namelijk ongeveer 60 Veldmuizen, 2 Bosspitsmuizen, 2 Mollen en 10 Huismussen in, waarvan een deel was aangevreten en/of ont-kopt, terwijl er ook van de dode pulli en het vrouwtje gegeten was. Bij een eerdere controle op 21 mei waren in deze nestkast 1 ei en 5 jongen van 0 à 1 dag oud gevonden, en dus waren de levende jongen op 4 juni 15 dagen oud. De conditie van de jongen was niet optimaal hetgeen ook bleek uit een iets kleiner formaat dan op grond van hun leeftijd verwacht zou worden. Het mannetje

Hoewel insecten een normaal aandeel hebben in het voedselpakket van de Torenvalk bleek een éézijdig menu tóch tot darmstoornissen te leiden. Torenvalk ♂ met geslagen Spreeuw. 'Be-graafplaats', Haarlem, december 1976.

Foto: Frits van Daalen.

werd tijdens deze controle niet waargeno-men. Bij controle op 17 juni bleek dat alle 4 jongen dood waren. Ze hadden toen een formaat dat overeenkomt met een leeftijd van ongeveer 18 dagen en waren dus nog wel gegroeid.

Eveneens op 4 juni vonden wij in een nest-kast bij Halfweg (NH) een vrijwel identieke toestand. Er werden naast 4 levende jongen, ook 2 dode jongen aangetroffen en een prooi-voorraad van ongeveer 70 Veldmuizen, 8 Bosspitsmuizen, 10 Huismussen en enige andere vogels o.a. 2 Kievit-pulli. Door het veel kleinere bodemoppervlak van deze kast had er zich een rottende laag van bijna 10 cm gevormd, waardoor de jongen enorm ver-vuild waren. De stinkende drab werd door ons verwijderd en door schoon en droog bodemmateriaal vervangen. De levende jon-gen hadden een formaat dat overeenkwam met een leeftijd van ongeveer 19 dagen, ter-wijl ze naar schatting 22 dagen oud waren. Tijdens de controle was alleen een alarme-rend mannetje in de omgeving aanwezig. Ook bij latere controles vanaf de grond werd bij dit nest nooit een vrouwtje waargenomen, zodat wij aannemen dat het bij dit broedsel behorende vrouwtje gestorven was. In tegen-stelling tot het eerste geval zijn de jongen van dit nest wel uitgevlogen.

Uit bovenstaande gegevens lijkt het volgen-de te kunnen worden geconcludeerd. Een man Torenvalk is capabel om, als zijn vrouwt-je verdwijnt, een nest jongen groot te bren-gen. De kans op succes bij het groot bren-gen neemt toe naar mate de jongen ouder zijn. Het is bekend dat als de jongen onge-veer 14 dagen oud zijn ze in staat zijn om zelf van de aangebrachte prooien te eten en al eerder hoeven ze niet meer door een oude verwarmd te worden. Hoewel Tinbergen (1940) beschreef dat een mannetje Toren-valk bij het uitvallen van het vrouwtje de kleine jongen kan voeren door de prooi te verscheuren en hen de stukken voor te hou-

den, kan hij volgens Ortlieb (Piechocki 1975) dit ook als het vrouwtje nog leeft. Sykora (1965) beschrijft zelfs een geval waarbij een man Torenvalk de jongen voert en grootbrengt terwijl het vrouwtje aan een tweede legsel begonnen is. Maar waarschijnlijk schakelt een mannetje snel over op zijn normale gedrag als het vrouwtje even niet aanwezig is, en beperkt hij zich tot het in het nest deponeren van de prooi. Tinbergen haalt in zijn artikel een aantal publicaties aan over andere stootvogels waaruit blijkt dat deze verschijnselen bij meer soorten voorkomen, dat enerzijds het mannetje de jongen voert of dat anderzijds de jongen van honger omkomen temidden van een berg prooien. Uit de gegevens blijkt tevens dat het mannetje niet in staat is om de behoefte of het verbruik aan prooien te peilen, daar hij doorgaat met het aanslepen van voedsel ook al wordt het niet opgegeten. Het mannetje heeft ook geen oog voor de hygiënische toestand in het nest, in tegenstelling tot vrouwelijke stootvogels van verschillende soorten (Olen-dorff 1971). Bij deze soorten eten de vrouwtjes de overgebleven resten op of verwijderen ze uit het nest. Uit de grote prooivoorraden blijkt tevens dat één Torenvalk in staat is om meer dan voldoende prooien te verzamelen voor een nest met jongen. Boven beschreven waarnemingen laten echter zien

De mannetjes Torenvalk heeft geen oog voor de hygiënische toestand in het nest.
Tekening: Rens Veenstra.

dat het mannetje in de kwaliteit van huisvrouw tekortschiet. Door het gebrekkige aanbieden van het voedsel stagneert soms de ontwikkeling van de jongen.

● Willem Molihof 9, 1065 AH-Amsterdam.

LITTERATUUR:

- Glutz von Blotzheim, U.N., K. M. Bauer & E. Bezzel (1971): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4 Falconiformes. Frankfurt am Main.
- Olen-dorff, R. R. (1971): Falconiform reproduction; a review. Part 1. The pre-nestling period. Raptor research report No. 1. Raptor Research Foundation.
- Piechocki, R. (1975): Der Turmfalke. Die Neue Brehm-Bücherei, Heft 116. Wittenberg Lutherstadt.
- Sykora, W. (1965): Zur Biologie des Turmfalken (*Falco tinnunculus tinnunculus* L.). - Abh. Ber. Mus. Altenburg 4: 373-378.
- Tinbergen, L. (1940): Beobachtungen über die Arbeitsteilung des Turmfalken (*Falco tinnunculus* L.) während der Fortpflanzungszeit. *Ardea* 29: 63-98.

Eén Torenvalk blijkt in staat te zijn voldoende prooi te verzamelen voor een nest met jongen. Ameland, 13 juni 1974. Foto: H. L. M. Tromp.

